

هدف کلی

آشنایی با سرنوشت و سرانجام انسان در منزل آخرت و احساس نیاز به کسب آمادگی در آن روز

اهداف آموزشی

شرح جایگاه نیکوکاران و گناهکاران براساس قرآن کریم و سنت
تبیین تناسب عمل با پاداش و کیفر در قیامت

مجتبی محمودی

دبیر دین و زندگی شهرستان ایزه
سال تحصیلی: 1401 - 1400

به کانال ما در تلگرام بپیوندید

t.me/mahmoudi_izeh

**درس هشتم رشته انسانی و
درس هفتم سایر رشته ها**

فرجام کار

درس هشتم

در درس گذشته خواندیم که هنگام وقوع قیامت، چه حوادثی اتفاق می افتد و دادگاه عدل الهی، چگونه تشکیل می شود.

در این درس می خواهیم با بهره مندی از قرآن کریم و سخنان معصومان، سرانجام و سرنوشت انسان را تا جایگاه ابدی دنبال کنیم و دریابیم:

- ۱- زندگی نیکوکاران و گناهکاران در آخرت، چگونه است؟
- ۲- چه رابطه ای میان اعمال ما و نوع پاداش و جزای آخرت، وجود دارد؟

- ۱- ویژگیهای جایگاه نیکوکاران (بهشت) را بنویسید؟
- ۲- بهشتیان پس از ورود به بهشت، چه می گویند؟
- ۳- چرا بهشتیان خداوند را سپاس می گویند؟

۱- جایگاه نیکوکاران

نکته مهم

اینجا بهشت است! جایی که پس از پایان حسابرسی، نیکوکاران و رستگاران را به سوی آن راهنمایی می کنند (بهشت آماده استقبال و پذیرایی از آنهاست و چون بهشتیان سر رسند، درهای آن را به روی خود گشوده می بینند. بهشت هشت در دارد که بهشتیان از آن درها وارد می شوند. ۱ یک در مخصوص پیامبران و صدیقان، یک در مخصوص شهیدان و درهای دیگر برای گروه های دیگر است. ۲ از هر دری فرشتگان برای استقبال به سوی آنان می آیند ۳ و به بهشتیان سلام می کنند و می گویند: خوش آمدید! وارد بهشت شوید و برای همیشه در آن زندگی کنید) (بهشتیان می گویند خدای را سپاس که به وعده خود وفا و این جایگاه زیبا را به ما عطا کرد. ۴ هر یک از بهشتیان در درجه ای خاص از بهشت قرار می گیرند. ۵)

هر چه دل هایشان تمنا کند و دیدگانشان را خوش آید، آماده می بینند. ۶ (خدا را سپاس می گویند که حزن و اندوه را از آنان زدوده و از رنج و درماندگی، دور کرده است) ۷ علاوه بر این، بالاترین نعمت بهشت، یعنی رسیدن به مقام خشنودی خدا را برای خود می یابند و از این رستگاری بزرگ مسرورند. ۸ ۴- بالاترین نعمت بهشت چیست؟ رسیدن به مقام خشنودی خدا

۵ (بهشتیان با خدا هم صحبت اند و به جمله «خدا یا! تو پاک و منزهی» مترنم اند) (بهشت برای آنان سرای سلامتی (دارالسلام) است؛ ۱ یعنی هیچ نقصانی، غصه ای، ترسی، بیماری ای، جهلی، مرگ و هلاکتی، و خلاصه، هیچ ناراحتی و رنجی در آنجا نیست. نعمت های دائمی آن هیچ گاه خستگی سستی نمی آورد. در آنجا انسان همیشه شاداب و سرحال است و همواره احساس طراوت و تازگی می کند) (دوستان و هم نشینان انسان در آنجا، پیامبران، راستگويان، شهیدان و نیکوکاران اند و آنان چه نیکو هم نشینانی هستند.) ۲

- ۱- کنز العمال، متقی هندی، ج ۱۴، ص ۴۵۱
- ۲- خصال، شیخ صدوق، باب هشتاد، ص ۴۰۷
- ۳- سوره زمر، آیه ۲۳
- ۴- سوره زمر، آیه ۷۳
- ۵- سوره زمر، آیه ۷۴
- ۶- سوره زخرف، آیه ۷۱
- ۷- سوره فاطر، آیات ۳۴ و ۳۵
- ۸- سوره توبه، آیه ۷۲
- ۹- سوره یونس، آیه ۱۰
- ۱۰- سوره انعام، آیه ۱۲۷
- ۱۱- سوره نساء، آیه ۶۹

- ۵- بهشتیان در بهشت با چه کسی هم صحبت اند و به چه جمله ای مترنم اند؟
- ۶- چرا بهشت برای بهشتیان، سرای سلامتی یا دارالسلام است؟
- ۷- دوستان و هم نشینان انسان بهشتی در بهشت، چه کسانی هستند؟

۱ (زنان و مردان بهشتی در زیباترین و جوان‌ترین صورت و قیافه در بهشت به سر می‌برند. زندگی آنان سرشار از عشق، لذت و سرور است) ^۲ همسران بهشتی خوش‌رفتار و زیبارو، جوان و شاداب، پاک و طاهر، خوش و خرم، پیوسته عاشق و خرسند از همسر خود هستند) ^۳

تدبر

با تدبر در ترجمه آیات زیر بگویید که اگر ما هم بخواهیم در زمره بهشتیان باشیم باید در دنیا چگونه زندگی کنیم؟

■ امروز روزی است که راستی راستگویان به آنها سود بخشد، برای آنها باغ‌هایی از بهشت است.

سوره مائده، آیه ۱۱۹

■ و شتاب کنید برای رسیدن به آموزش پروردگارتان و بهشتی که وسعت آن، آسمان‌ها و زمین است و برای متقیان آماده شده است؛ همان‌ها که در زمان توانگری و تنگدستی، انفاق می‌کنند و خشم خود را فرو می‌برند و از خطای مردم می‌گذرند و خدا نیکوکاران را دوست دارد. و آنها که وقتی مرتکب عمل زشتی می‌شوند، یا به خود ستم می‌کنند، به یاد خدا می‌افتند و برای گناهان خود طلب آمرزش می‌کنند.

سوره آل عمران، آیات ۱۳۵-۱۳۲

■ و آنها که امانت‌ها و عهد خود را رعایت می‌کنند و آنها که به راستی ادای شهادت کنند و آنها که بر نماز مواظبت دارند، آنان در باغ‌های بهشتی گرامی داشته می‌شوند.

سوره معارج، آیات ۳۵-۳۲

۱- اهل راستی و راستگویی باشیم. ۲- اهل انفاق و کمک به دیگران باشیم.

۳- در هنگام عصبانیت بتوانیم خشم خود را کنترل کنیم. ۴- اگر کسی در حق ما بدی

کرد او را ببخشیم. ۵- اگر گناهی مرتکب شدیم، سریع توبه کنیم. ۶- به عهد و پیمان

خود وفادار باشیم و به راستی شهادت بدهیم. ۷- اهل نماز باشیم و ان را سبک شماریم

۱- سوره واقعه، آیات ۲۲ تا ۲۴ و ۳۵ تا ۳۷؛ سوره الرحمن، آیات ۷۰ تا ۷۷

۲- برای اطلاع بیشتر از ویژگی‌های بهشت به جلد ۱۰ معادشناسی از علامه حسینی تهرانی و کتاب «معاد» استاد قراشتی مراجعه کنید.

جایی که در آن ملال و دلزدگی نیست

ممکن است این سؤال برای برخی پیش آید که آیا زندگی کردن تا ابد در بهشت موجب خستگی و دلزدگی بهشتیان نخواهد شد؟

منشأ این سؤال مقایسه لذت‌های بهشتی با لذت‌های دنیوی است و اینکه لذت‌های دنیوی پس از مدتی تکراری و خسته کننده می شوند. خوب است بدانیم علت اینکه لذت‌های دنیا بعد از مدتی تکراری و خسته کننده می شوند این است که :

اولاً دامنه لذات مادی محدود است و در برابر روح بی نهایت طلب و بلندپرواز انسان نمی تواند برای مدت طولانی ارزش خود را حفظ کند. برای همین حتی ثروتمندترین افراد نیز پس از مدتی از زندگی یکنواخت خود خسته می شوند. اما نعمت‌ها و لذات بهشتی پایان ناپذیر است و بدون هیچ حدی در اختیار بهشتیان است.

ثانیاً از آنجا که روح انسان متعلق به خداست و تنها با او آرام می گیرد، مدام در تلاش برای رسیدن به اوست و از همین رو هیچ هدف یا لذتی نمی تواند برای همیشه او را به خود مشغول سازد. از این رو، آنان که از خدا دور افتاده اند، مدام از این هدف به آن هدف و از این لذت به آن لذت دیگر روی می آورند تا مگر آرام و قرار گیرند، اما چون گمگشته خود را در هیچ یک نمی یابند، نمی توانند برای همیشه خود را با آن سرگرم کنند. اما در بهشت، انسان خواسته حقیقی و گمگشته درونی خویش که همان لقای پروردگار است را، می یابد و با او آرام می گیرد و دیگر به هیچ رو خواستار تغییر این وضعیت و دگرگونی در آن نیست؛ زیرا در نهایت آرامش به سر می برد و روح بی نهایت طلب او از مواهب پایان ناپذیر بهشت برخوردار است. قرآن کریم می فرماید :

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا
در آن [بهشت ابدی] جاویدانند و خواستار
هیچ گونه دگرگونی نیستند.^۱

- ۱- پس از پایان محاکمه قیامت، دوزخیان چگونه وارد « جهنم » می شوند؟
 ۲- آتش جهنم، چگونه است و نتیجه و حاصل چیست؟
 ۳- زمانی که ناله حسرت دوزخیان بلند می شود، چه می گویند؟

۲- جایگاه دوزخیان

- ۱ (پس از پایان محاکمه، دوزخیان گروه گروه به سوی جهنم رانده می شوند^۱ و در حالی که در غل و زنجیر بسته شده اند، در جایگاهی تنگ افکنده می شوند)^۲
- ۲ (آتش جهنم، بسیار سخت و سوزاننده است. این آتش حاصل عمل خود انسان هاست و برای همین، از درون جان آنها شعله می کشد)^۳
- ۳ (در این حال، ناله حسرت دوزخیان بلند می شود و می گویند: ای کاش خدا را فرمان می بردیم و پیامبر او را اطاعت می کردیم.^۴ ای کاش فلان شخص را به عنوان دوست خود انتخاب نمی کردیم. او ما را از یاد خدا بازداشت.^۵ دروغ بر ما، به خاطر آن کوتاهی هایی که در دنیا کردیم)^۶
- آنان به خداوند می گویند: پروردگارا شقاوت بر ما چیره شد و ما مردمی گمراه بودیم. ما را از اینجا بیرون بر که اگر به دنیا بازگردیم، عمل صالح انجام می دهیم.^۷
- ۴ (پاسخ قطعی خداوند این است که آیا در دنیا به اندازه کافی به شما عمر ندادیم تا هرکس می خواست به راه راست آید؟^۸ ما می دانیم اگر به دنیا بازگردید، همان راه گذشته را پیش می گیرید)^۹
- ۵ (آنان گاهی دیگران را مقصر می شمارند و می گویند: شیطان و بزرگان و سرورانمان سبب گمراهی ما شدند)^{۱۰} شیطان می گوید من فقط شما را فراخواندم و شما نیز مرا پذیرفتید. مرا ملامت نکنید، خود را ملامت کنید)^{۱۱} (به نگهبانان جهنم رو می آورند تا آنها برایشان از خداوند تخفیفی بگیرند؛ ولی فرشتگان می گویند: مگر پیامبران برای شما دلایل روشنی نیاوردند؟ آنان می گویند: بلی! فرشتگان نیز تقاضای آنها را نمی پذیرند و درخواستشان را بیجا می دانند)^{۱۲}

نکته

- ۴- پاسخ قطعی خداوند به دوزخیان که خواهان بازگشت دوباره به دنیا را دارند، چیست؟
 ۵- دوزخیان، سبب گمراهی خود را گاهی چه کسانی می شمارند؟

تدبیر

ترجمه آیات صفحه بعد به توصیف برخی از ویژگی های جهنمیان می پردازد. با تدبیر در آنها بیان کنید که چه زمینه هایی می تواند شما را به سوی جهنم بکشاند؟ آنها را بیابید و برنامه ای برای از بین بردن آن زمینه ها تنظیم کنید.

- ۶- شیطان در پاسخ دوزخیان که او را علت گمراهی خود معرفی می کنند، چه می گوید؟
 ۷- چرا دوزخیان، به نگهبانان جهنم رو می آورند و آنها در جوابشان چه می گویند؟

۱- سوره زمر، آیه ۷۱	۲- سوره فرقان، آیه ۱۳	۳- سوره هز، آیات ۴ تا ۷
۴- سوره احزاب، آیه ۶۶	۵- سوره فرقان، آیات ۲۸ و ۲۹	۶- سوره انعام، آیه ۳۱
۷- سوره مؤمنون، آیات ۶ و ۱۰ و ۱۰۷	۸- سوره فاطر، آیه ۳۷	۹- سوره انعام، آیه ۲۸
۱۰- سوره احزاب، آیه ۶۷	۱۱- سوره ابراهیم، آیه ۲۲	۱۲- سوره غافر، آیات ۴۹ و ۵۰

۱- رابطه میان « عمل » و « جزای آن » چند گونه است؟ آنها را نام ببرید؟ ۱- قراردادی ۲- طبیعی ۳- تجسم عمل

۲- از میان رابطه های میان عمل و جزای آن « رابطه قرار دادی » را با ذکر مثال توضیح دهید؟

۳- از میان رابطه های میان عمل و جزای آن « نتیجه طبیعی خود عمل » را با ذکر مثال توضیح دهید؟

■ جهنمیان می گویند: ما در دنیا نماز نمی خواندیم و از محرومان دستگیری نمی کردیم؛ همراه بدکاران غرق در معصیت خدا می شدیم و روز رستاخیز را تکذیب می کردیم.

سوره مدثر، آیات ۴۷-۴۰

■ برای کسانی که کارهای زشت انجام دهند و هنگامی که مرگ یکی از آنها فرا رسد می گوید: الان توبه کردم، توبه نیست و اینها کسانی هستند که عذاب دردناکی برایشان فراهم کردیم.

سوره نساء، آیه ۱۸

■ (جهنمیان) پیش از این (در دنیا) مست و مغرور نعمت بودند و بر گناهان بزرگ اصرار می ورزیدند.

سوره واقعه، آیات ۴۶-۴۵

۱- اهل نماز نبودن. ۲- کمبک نکردن به دیگران. ۳- اعتقاد نداشتن به معاد. ۴- توبه نکردن از

گناهان و به تعویق انداختن توبه تا زمان مرگ. ۵- اصرار ورزیدن بر گناهان بزرگ

رابطه میان عمل و پاداش و کیفر

از سؤال های قابل توجه این است که رابطه اعمال دنیایی با جزا و پاداش اخروی چگونه است؟

رابطه میان عمل و جزای آن، سه گونه است:

۱- قراردادی (گاهی پاداش و کیفر براساس مجموعه ای از قراردادها تعیین می شود؛ مانند اینکه اگر کارگر در طول روز، کار معینی را انجام دهد، دستمزد مشخصی در برابر آن کار دریافت می کند. همچنین اگر کسی مرتکب جرمی شود، مطابق با قوانین و مقررات به پرداخت جریمه نقدی یا زندان و نظایر آن محکوم می شود. رابطه میان آن کارها و این گونه پاداش ها و کیفرها، یک رابطه قراردادی است و انسان ها می توانند با وضع قوانین جدید این رابطه ها را تغییر دهند؛ برای مثال، اگر کیفر جرمی زندان است، آن را به پرداخت جریمه نقدی تبدیل کنند. آنچه در اینجا اهمیت دارد، تناسب میان جرم و کیفر است تا عدالت برقرار گردد.)^۱

۲- طبیعی (گاهی پاداش و کیفر، محصول طبیعی خود عمل است و انسان ها نمی توانند آن را تغییر دهند، بلکه باید خود را با آن هماهنگ کنند و با آگاهی کامل از آن برنامه زندگی خود را تنظیم و سعادت زندگی خویش را تأمین کنند؛ مثلاً اگر کسی سیگار بکشد، به امراض گوناگونی مبتلا

- ۱- آنچه انسان با خود به قیامت میبرد، چیست؟
 ۲- هر عملی چند جنبه دارد؟ آنها را نام ببرید و توضیح دهید
 ۳- آنچه در روز «قیامت» به عنوان پاداش یا کیفر به ما داده می شود، چگونه است؟ مثال بزنید

می شود. همچنین اگر کسی اهل مطالعه و تحقیق باشد، به طور طبیعی به علم و آگاهی دست می یابد یا اگر روزانه ورزش کند، به سلامت و تندرستی خود کمک کرده است.^۳

۳- تجسم عمل: نوع دیگری از رابطه میان عمل و پاداش و کیفر وجود دارد که عمیق تر و کامل تر از دو نوع قبلی است. همان طور که در بحث از نامه عمل دیدیم (آنچه انسان با خود به قیامت می برد، باطن اعمالی است که اکنون در این دنیا قابل مشاهده نیست) هر عملی یک جنبه ظاهری و یک جنبه باطنی دارد. جنبه ظاهری بعد از عمل از بین می رود؛ اما جنبه باطنی هرگز از بین نمی رود و در روح هر انسانی باقی می ماند. بنابراین، هر عملی که ما در زندگی دنیوی انجام می دهیم، حقیقت و باطن آن عمل در جهان آخرت به صورت زشت یا زیبا، لذت بخش یا دردآور مجسم می شود و انسان خود را در میان باطن اعمال خود می بیند^۲ (پس آنچه در روز قیامت به عنوان پاداش یا کیفر به ما داده می شود، عین عمل ماست. به عنوان مثال، کسی که ربا می خورد و یا مال یتیمی را به ناحق تصاحب می کند، اگر باطن و چهره واقعی عمل او در همین دنیا برملا شود، همگان خواهند دید که او در حال خوردن آتش است؛ اما در دنیا آتش آشکار نمی شود و هنگامی که او وارد جهان آخرت می شود و پرده ها کنار می رود، حقیقت و باطن عمل عیان می گردد و آتش از درون او زبانه می کشد.)^۳

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ
 أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا
 إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا
 وَ سَيَصْلُونَ سَعِيرًا

کسانی که می خورند
 اموال یتیمان را از روی ظلم
 جز این نیست که آتشی در شکم خود فرو می برند
 و به زودی در آتشی فروزان درآیند.^۱

۴- چرا رسول خدا(ص) به یکی از یاران خود نصیحت می کند که در انتخاب همنشین(عمل) دقت کند؟

رسول خدا ﷺ در ضمن نصایحی که به یکی از یاران خود می کرد، فرمود:
 ۴) «برای تو ناچار هم نشینی خواهد بود که هرگز از تو جدا نمی گردد و با تو دفن می شود... آنگاه آن هم نشین در رستخیز با تو برانگیخته می شود و تو مسئول آن هستی. پس دقت کن، هم نشینی که انتخاب می کنی، نیک باشد؛ زیرا اگر او نیک باشد، مایه آنس تو خواهد بود و در غیر این صورت، موجب وحشت تو می شود. آن هم نشین، کردار توست»^۲

پیام های ایه

این ایه بیانگر نوع سوم از رابطه میان عمل و پاداش و کیفر(تجسم عمل) است هر یک از اعمال انسان دارای یک صورت ظاهر و یک صورت باطنی است

در روز قیامت صورت باطنی عمل ظاهر و نمایان می شود
 صورت باطنی خورد مال یتیم، فروردن آتش در شکم است
 آتش جهنم، صورت باطنی اعمال انسان است

۱- سوره نساء، آیه ۱۰
 ۲- معانی الأخبار، شیخ صدوق، ج ۱، ص ۲۲۲

۱) (بنابراین در عرصه قیامت، تصویر اعمال انسان یا گزارشی از عمل انسان نمایش داده نمی‌شود؛ بلکه خود عمل نمایان می‌شود و هر کس عین عمل خود را می‌بیند.)^۱

بیشتر بدانیم

چهار رفیق

تاجری چهار رفیق صمیمی داشت. از میان آنها، رفیق چهارم را بیشتر از همه دوست داشت. تاجر با خرید هدایای فراوان، دوستی خود را به او ابراز می‌کرد و با احترام بسیار با وی رفتار می‌نمود. او بهترین هر چیز را برای این دوست خود کنار می‌گذاشت.

تاجر، رفیق سومش را هم دوست داشت؛ چنان‌که همه‌جا به داشتن چنین رفیقی افتخار می‌کرد و همواره وی را به دیگران نشان می‌داد؛ اما ترسی همواره بر دل تاجر بود که مبادا او ترکش کند و به سراغ رفاقت با دیگران برود.

رفیق دوم تاجر خیلی قابل‌اعتماد و صبور بود. تاجر هرگاه با مشکلی روبه‌رو می‌شد به سراغ او می‌رفت و او هم به تاجر اعتماد به نفس می‌داد و موجب دلگرمی او می‌شد.

رفیق اول تاجر، فردی بسیار وفادار بود. اما مرد تاجر به ندرت به او توجه می‌کرد و پاسخ محبت‌های بی‌دریغ او را می‌داد.

روزی، تاجر به شدت بیمار شد و دریافت که رفتنی است. زندگی مرفه و اشرافی خود را از جلوی چشمانش گذراند و با خود گفت: اگرچه در این دنیا چهار دوست صمیمی دارم؛ اما اگر بمیرم تنهای تنها خواهم شد.

از این رو، رفقایش را به نزد خود فراخواند. ابتدا رو به رفیق چهارم خود کرد و گفت: من در این دنیا بیش از حد تو را دوست داشتم و برای تو بهترین‌ها را فراهم کردم؛ حالا که من در حال مرگ هستم، آیا با من می‌آیی و مرا در این سفر همراهی می‌کنی؟

رفیق چهارم گفت: به هیچ‌وجه، و راه خود را گرفت و رفت.

با دلی شکسته درخواستش را با رفیق سومش در میان گذاشت؛ اما او هم بلافاصله گفت: نه، نمی‌توانم. تصمیم دارم پس از مرگت با کس دیگری طرح رفاقت بریزم.

تاجر رو به رفیق دومش کرد و مصرانه گفت: من هرگاه کمک خواسته‌ام، تو یاورم بوده‌ای. آیا این بار هم مرا یاری می‌کنی؟

رفیق دوم با ناراحتی گفت : این بار نمی توانم؛ اما برای تو هر هفته خیرات می دهم و طلب آمرزش می کنم.

حرف های رفیق دوم مانند صاعقه، قلب رنجور تاجر را درید و ویران کرد.
ناگاه ندایی شنید : من با تو می آیم، من تو را همراهی می کنم، هر جا که بروی با توام.
تاجر گریست؛ این صدای رفیق اولش بود که تکیده و رنجور در گوشه ای نشسته بود. تاجر با شرمساری دست نحیف او را گرفت و گفت : حالا می فهمم که باید در تمام این مدت، قدر تو را می دانستم و همه دارایی ام را به پای تو می گذاشتم.

***

این داستان واقعی زندگی همه ما انسان هاست :
رفیق چهارم ما، جسم ما است که همه چیز را برای زیبایی و تغذیه او صرف می کنیم؛ اما پس از مرگ، خیلی زود ما را ترک می کند.
رفیق سوممان، ثروت و اموال ماست. وقتی ما می میریم، بلافاصله به دیگران می رسد.
رفیق دوم ما، خانواده، فرزندان و دوستان ما هستند که به رغم نزدیکی و همراهی با ما در زمان حیات، پس از مرگ فقط تا قبر ما می توانند بیایند.
و رفیق اول ما، که ما آن را فراموش کرده ایم و در پی کسب ثروت و رفاه و لذایذ جسمانی، هیچ گاه به فکرش نبوده ایم و فقط اوست که ما را در این سفر، همراهی می کند. او کسی نیست جز...

۱- در مجازات های قراردادی، امکان عدم مساوات و ظلم، وجود دارد؛ یعنی، ممکن است مجازاتی که برای یک گناه کار در نظر می گیرند، با گناه او تناسبی نداشته باشد؛ اما وقتی خود عمل به صورت مجازات، ظاهر می شود، ظلم معنا ندارد

اندیشه و تحقیق

- ۱- چرا در کیفر و مجازات اخروی ظلم راه ندارد؟ پاسخ بالای صفحه
- ۲- چه تفاوت هایی میان ویژگی های آخرت با دنیا و برزخ وجود دارد؟ آن تفاوت ها را در جدولی مانند جدول زیر تنظیم کنید.

شماره	دنیا	برزخ	آخرت
۱	محل عمل است	محل عمل نیست	محل عمل نیست
۲	پرونده عمل باز است	پرونده عمل باز است	پرونده عمل بسته است
۳	آگاهی های انسان محدود است	آگاهی انسان به اعمال خود، بالائی زود	سطح آگاهی انسان به اعمال خود بالا می رود و آنها را به طور حضوری می بیند
۴	امکان تقلب و فریبکاری در محاکمه هست	همه منتظر دادگاه عدل الهی	امکان فریبکاری در محاکمه نیست
۵	فقط آثار دنیایی عمل ظهور دارد	بهره ای از آثار اخروی عمل ظهور پیدا می کند	آثار اخروی عمل به طور کامل ظاهر می شوند

۳- رسول خدا ﷺ فرمود: «الدُّنْيَا مَرْعَى الْآخِرَةِ»^۱.

یک کشاورز ماهر برای اینکه زراعت پر محصولی داشته باشد، پنج شرط را رعایت می کند:

- ۱- زمین مناسب انتخاب می کند.
  - ۲- بذر سالم تهیه می کند.
  - ۳- زمین را به موقع آبیاری و از کودهای مناسب استفاده می کند.
  - ۴- زمین را از علف های هرز، پاک می کند.
  - ۵- مواظب است که آفات و حیوانات به کشت او ضرر نرسانند.
- اگر «دل» بهترین و مناسب ترین زمین برای کشت محصول آخرت است، چهار شرط دیگر کدام اند؟
- ۱- بذر سالم، همان استعدادها و گرایشهای پاک است.
  - ۲- آبیاری و تغذیه مناسب، همان اعمال نیک است
  - ۳- پاک کردن از خسب و خاشاک و علفهای هرز، همان پاک شدن از گناهان است
  - ۴- حفظ کردن از آسیب آفات و حیوانات، جلوگیری از وسوسه شیطان، نفس اماره و دوستان ناباب و عوامل تبلیغی دیگر است

۱- تبيين الخواطر، ورام بن ابی فراس، ج ۱، ص ۱۸۳

انواع سوالات درس هشتم دین و زندگی دهم انسانی
و درس هفتم دین و زندگی دهم عمومی

فرجام کار

تعیین کنید کدام یک از عبارات زیر صحیح و کدام یک غلط است؟

- ۱- بالاترین نعمت بهشت، رسیدن به مقام خشنودی خدا است **صحیح**
- ۲- پس از پایان محاکمه، دوزخیان گروه گروه به سوی برزخ رانده می شوند **غلط**
- ۳- گاهی پاداش و کیفر، محصول طبیعی خود عمل است و انسان ها نمی توانند آن را تغییر دهند **صحیح**
- ۴- آنچه انسان با خود به قیامت می برد، ظاهر اعمالی است که اکنون در این دنیا قابل مشاهده نیست **غلط**
- ۵- آنچه در روز قیامت به عنوان پاداش یا کیفر به ما داده می شود، عین عمل ماست **صحیح**
- ۶- در عرصه قیامت، تصویر اعمال انسان یا گزارشی از عمل انسان نمایش داده نمی شود **صحیح**

جاهای خالی را با استفاده از کلمات مناسب کامل کنید

- ۱- دوستان و همنشینان انسان در بهشت، ..... شهیدان و نیکوکاران اند **پیامبران، راستگویان**
- ۲- زنان و مردان بهشتی در ..... صورت و قیافه در بهشت به سر می برند **زیباترین و جوانترین**
- ۳- آتش جهنم، بسیار سخت و سوزاننده است. این آتش حاصل ..... است **عمل خود انسان ها**
- ۴- پاسخ قطعی خداوند به دوزخیان این است که ایا در دنیا به اندازه کافی ..... تا هر کس می خواست به راه راست آید **به شما عمر ندادیم**
- ۵- هر عملی که ما در زندگی دنیوی انجام می دهیم، ..... در جهان آخرت به صورت زشت یا زیبا، لذت بخش یا دردآور مجسم می شود **حقیقت و باطن آن عمل**
- ۶- هر عملی یک ..... دارد **جنبه ظاهری و یک جنبه باطنی**

مجتبی محمودی، دبیر دین و زندگی شهرستان ایزه

t.me/mahmoudi_izeh: لینک کانال تلگرام